

Warszawa, 28 sierpnia 2023 r.

Protokół dziesiątego posiedzenia Parlamentarnego ds. Transplantacji

W dniu 28 sierpnia 2023 r. w gmachu Senatu odbyło się posiedzenie Parlamentarnego Zespołu ds. Transplantacji, podczas którego rozpatrzono projekt apelu Senatu RP w sprawie zwiększenia świadomości społecznej na temat transplantacji wśród mieszkańców Polski. Autorem projektu jest pan Kamil Lorek, który przekazał go do Senatu w formie petycji. Petycję rozpatrzyła Senacka Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji, po czym uznała, że bardziej kompetentny w tej sprawie będzie Parlamentarny Zespół ds. Transplantacji. Zdaniem autora projektu, w Polsce panuje przekonanie, że to rodzina zmarłego decyduje o pobraniu komórek, tkanek i narządów od zmarłego, co oczywiście nie znajduje potwierdzenia w świetle obowiązującego prawa. Wielu obywateli jest przekonanych, że trzeba podpisać jakieś specjalne oświadczenie woli lub zarejestrować się w jakiejś specjalnej bazie danych, aby zostać dawcą. Tymczasem nie ma w Polsce *Rejestru Zgody na Pobranie* przeciwnie istnieje *Centralny Rejestr Sprzeciwów*. Każdy z obywateli polskich jest zatem potencjalnym dawcą, dopóki nie wyrazi sprzeciwu. Tymczasem badania przeprowadzone w 2016 r. przez Centrum Badania Opinii Społecznej wykazały, że tylko 20% badanych wie, że wystarczy brak sprzeciwu, aby zostać dawcą narządów.

Marszałek Senatu, prof. Tomasz Grodzki otwierając spotkanie nawiązał do słów Papieża Jana Pawła II wzywającego do zabierania duszy do nieba a pozostawiania ciał na ziemi. Dzisiejsze posiedzenie ma na celu zwiększenie dostępności transplantacji przez zwiększenie świadomości społecznej, podkreślił Marszałek.

Przewodnicząca Zespołu, senator prof. Alicja Chybicka stwierdziła, że transplantacja jest przykładem cudu w medycynie, ale nie będzie tego cudu bez zgody społeczeństwa, dlatego tak ważne jest ustosunkowanie się i pozytywne nastawienie do tego apelu.

Prof. Jarosław Czerwiński, Zastępca Dyrektora Poltransplantu przedstawił obecny stan dawstwa i przeszczepów w Polsce. Przeszczepianie nerek ma najdłuższą tradycję

sięgającą roku 1966. Przeszczepów dokonuje się w 19 ośrodkach transplantacyjnych. Łączna liczba biorców przekroczyła w ubiegłym roku 28 tysięcy. Pierwsze przeszczepienie serca miało miejsce w 1985 r. w Zabrze, w klinice kierowanej przez prof. Zbigniewa Religę. Łączna liczba przeszczepionych serc w 6 klinikach, przekroczyła już 3 tysiące. Wątroby przeszczepia się w 8 ośrodkach, łączna liczba przeszczepień wątroby w 2022 r. przekroczyła 6 tysięcy. Przeszczepienia trzustki wykonuje się w 4 ośrodkach transplantacyjnych a licząc od 1988 r. łączna ich liczba przekroczyła 600. Przeszczepianie płuc jest najmłodszym, ale i najżywiej rozwijającym się programem leczenia przeszczepienia narządów w Polsce. Rocznie wykonuje się kilkadziesiąt takich zabiegów. Przeszczepianie kończyny górnej, tkanek twarzy lub tkanek szyi to rzadko wykonywane operacje. Wykonano ich dotychczas 17. Pan profesor podkreślił, że dawstwo narządów, tkanek i komórek do przeszczepienia od zmarłych i żywych dawców jest kluczem do medycyny transplantacyjnej. Wskaźniki dotyczące liczby pobrań i (wtórnie) przeszczepień narządów w Europie niestety, zaakcentował Pan Profesor, umiejscawiają Polskę poniżej mediany, jeśli brać pod uwagę wszystkie, i duże i mniejsze kraje kontynentu.

Prof. Roman Danielewicz, przewodniczący Krajowej Rady Transplantacyjnej wypowiedział się na temat: *Brak wyrażenia sprzeciwu za życia potencjalnego dawcy – domniemana zgoda czy rzeczywista ?*. Sprawę tą regulują przepisy ustawy z dnia 1 lipca 2005 roku o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów. Zgodnie z art. 5 ustawy można pobrać komórki, tkanki i narządy ze zwłok ludzkich jeżeli osoba zmarła nie wyraziła za życia sprzeciwu. Zgodnie za art. 6 ustawy przeciw wyraża się w formie:

- 1) wpisu w Centralnym Rejestrze Sprzeciwów na pobranie komórek, tkanek i narządów ze zwłok ludzkich;
- 2) oświadczenia pisemnego zaopatrzonego we własnoręczny podpis;
- 3) oświadczenia ustnego złożonego w obecności co najmniej dwóch świadków, pisemnie przez nich potwierdzonego. W art. 12 i 13 ustawy uregulowano natomiast sprawę pobierania od żywego dawcy, komórek, tkanek lub narządów w celu przeszczepienia innej osobie. Pan Profesor zauważył, że w latach 2016-2020 sukcesywnie spadał wskaźnik donacji (tj. liczby dawców rzeczywistych na 1 mln mieszkańców). Trudną sytuację w polskiej transplantologii mogłaby uzdrowić nowa ustawa Prawo transplantacyjne. Niestety Minister Zdrowia wstrzymał bezterminowo prace nad projektem ustawy Prawo transplantacyjne, rozpoczęte w ministerstwie, z jego inicjatywy w 2017 r. W efekcie nie dokonano zmian, które mogłyby się przyczynić do poprawy organizacji i funkcjonowania systemu transplantacji w Polsce.

Pan Profesor podkreślił, że Krajowa Rada Transplantacyjna i Polskie Towarzystwo Transplantacyjne uznały za niezbędne nowelizację tej ustawy.

Grzegorz Perzyński, Prezes Fundacji Transplantacja LIVERstrong stwierdził, że fundacja, którą kieruje podejmuje rozliczne działania w celu większego motywowania społeczeństwa do działań w celu ratowania ludzkiego życia i w szczególności zwiększenia dawstwa organów. Zaapelował, aby tworzyć Ogólnopolski Rejestr Dawców *konkurencyjny* wobec Centralnego Rejestru Sprzeciwów.

Prof. Michał Grąt – Kierownik Kliniki Chirurgii Transplantacyjnej i Wątroby Uniwersyteckiego Centrum Klinicznego WUM wystąpił z propozycją usunięcia z projektu omawianej uchwały Senatu, zapowiedzi zmiany ustawy transplantacyjnej. Jego zdaniem może to doprowadzić do zmniejszenia liczby potencjalnych dawców.

W dyskusji wskazywano, że polska ustawa transplantacyjna nie odbiega od rozwiązań stosowanych w takich krajach, jak Francja, Niemcy Hiszpania czy Wielka Brytania. Porównując jednakże ilość zabiegów przeszczepiania nerek od zmarłych dawców zajmujemy 5 z 6 miejsc, a w przypadku przeszczepiania nerek od dawców żywych miejsce 6. W wymienionych krajach wskaźniki przeszczepiania wątrób są wyższe niż w Polsce. Przeszczepianie trzustki daje Polsce 5 miejsce w Europie. Nie są to zatem dobre wyniki.

Na zakończenie posiedzenia powrócono do projektu uchwały. Postanowiono rozbudować katalog podmiotów, które proszone są o podjęcie działań propagujących ideę transplantacji o jednostki samorządu terytorialnego oraz o podmioty lecznicze.

(P.B.)